

Vērtētāja lapa (Kopā: 94 punkti)**TESTI (20 punkti)**

Tests. Apvelc pareizo atbildi. Uz katru jautājumu drīkst apvilkt tikai vienu atbildi.

Par katru pareizu atbildi 1 punkts.

1. Par kura rādītāja vērtību palielināsies gada laikā uzkrātais kapitāls?
 - a) amortizācijas;
 - b) kopējo investīciju;
 - c) tiešo investīciju;
 - d) tīro investīciju.**
2. Rīcībā esošo ienākumu aprēķina pie/no kopējiem ienākumiem:
 - a) pieskaitot transfertmaksājumus;
 - b) pieskaitot nodokļus;
 - c) atskaitot nodokļus;
 - d) atskaitot nodokļus un pieskaitot transfertmaksājumus.**
3. Kas un kā varētu "pamudināt" komercbankas samazināt kredītprocentu likmes?
 - a) Centrālā banka; pārņemt valūtu;**
 - b) Centrālā banka; paaugstinot refinansēšanas likmi;
 - c) Finanšu ministrija; nosakot kredītprocentu likmju griestus;
 - d) Komercbanku asociācija; nosakot kredītprocentu likmes.
4. Kā mainīsies uzņēmuma darbības uzsākšanas izmaksas un jaunizveidoto uzņēmumu skaits, ja samazināsies kredītprocentu likmes?
 - a) izmaksas samazināsies, uzņēmumu skaits palielināsies;**
 - b) izmaksas samazināsies, uzņēmumu skaits samazināsies;
 - c) izmaksas palielināsies, uzņēmumu skaits palielināsies;
 - d) izmaksas palielināsies, uzņēmumu skaits samazināsies.
5. Kādas sekas radīs valdības izdevumu samazināšana situācijā, kad valsts ekonomikā ir sasniegta pilnīga nodarbinātība?
 - a) valstī sāksies deflācija;
 - b) valsts budžetā veidosies pārpalikums;
 - c) ekonomikā sāksies stagflācija;
 - d) palielināsies bezdarbs.**
6. Kādas (jūtāmākās) sekas īsā laika periodā izraisīs naftas cenu kāpums?
 - a) naftas pieprasījuma samazināšanos;
 - b) naftas piedāvājuma samazināšanos;
 - c) naftas pieprasītā daudzuma palielināšanos;
 - d) degvielas piedāvājuma samazināšanos.**
7. Kurš rādītājs labāk atspoguļo naudas summu, ko iedzīvotāji var izlietot pirkumiem?
 - a) nominālais IKP;
 - b) nacionālais kopienākums;
 - c) bruto ienākums;
 - d) rīcībā esošais ienākums.**
8. Valsts iekšzemes kopprodukts ir 100 milj. Ls. Mājsaimniecību izdevumi ir 60 miljoni Ls, kopējās iekšzemes investīcijas – 20 milj. Ls, amortizācija – 4 milj. Ls, eksports – 10 milj. Ls, imports – 14 milj. Ls. Valdības izdevumi ir:
 - a) 12 milj. Ls;
 - b) 16 milj. Ls;
 - c) 20 milj. Ls;
 - d) 24 milj. Ls.**
9. Kas, visticamāk, varētu veicināt ražošanas pieaugumu Latvijā?
 - a) lata kursa kāpums;
 - b) tīro investīciju pieaugums;**
 - c) obligāto rezervju normas paaugstināšana;
 - d) darba samaksas paaugstināšana.

10. Ekonomiskās izaugsmes tempa aprēķināšanai izmanto:
 - a) nominālo IKP;
 - b) reālo IKP;**
 - c) potenciālo IKP;
 - d) nominālo IKP uz vienu iedzīvotāju.
11. Ja Latvijas imports pārsniedz eksportu, tad negatīva ir:
 - a) ārējās tirdzniecības bilance;**
 - b) tekošā konta bilance;
 - c) maksājumu bilance;
 - d) grāmatvedības bilance.
12. Latvijas eksportam lielākas iespējas palielināties ir tad, ja Latvijas ekonomikā:
 - a) ir strauja un ilgstoša ekonomikas izaugsme;
 - b) samazinās darba algas;**
 - c) pieaug inflācijas temps;
 - d) paaugstinās preču cenas.
13. Kas ir raksturīgs stagflācijai?
 - a) strauja inflācija un straujš reālā IKP pieaugums;
 - b) augsts bezdarba līmenis un strauja inflācija;**
 - c) augsts bezdarba līmenis un budžeta pārpalikums;
 - d) augsts bezdarba līmenis un deflācija.
14. Par kādas politikas pasākumiem var uzskatīt valsts budžeta konsolidāciju?
 - a) stimulējošās monetārās politikas;
 - b) stimulējošās fiskālās politikas;
 - c) ierobežojošās monetārās politikas;
 - d) ierobežojošās fiskālās politikas.**
15. Par ko liecina punkta pārvietošanās pa ražošanas iespēju robežu?
 - a) vienas preces ražošanas tehnoloģijas uzlabošanos;
 - b) efektīvāku ražošanas resursu izmantošanu;
 - c) ražošanā izmantojamo resursu daudzuma palielināšanos;
 - d) vienas preces ražošanā izmantojamo ražošanas resursu daudzuma palielināšanu, bet otras preces ražošanā - samazināšanu.**
16. Kādu fiskālās politikas pasākumu vajadzētu īstenot, lai pārvarētu ekonomikas lejupslīdi?
 - a) samazināt kredītprocentu likmes;
 - b) samazināt nodokļu likmes;**
 - c) samazināt valdības izdevumus;
 - d) samazināt nodokļu likmes un valdības izdevumus.
17. Nodarbinātība var būtiski palielināties:
 - a) stagflācijas laikā;
 - b) mērenas inflācijas laikā;**
 - c) ekonomiskās aktivitātes cikla virsotnes fāzē;
 - d) ekonomiskās aktivitātes ciklā no virsotnes fāzes līdz iedobuma fāzei.
18. Ko ieskaitīs šī gada iekšzemes kopproduktā?
 - a) pagājušajā gadā ražotās, bet šajā gadā pārdotās automašīnas vērtību;
 - b) šajā gadā emitēto un pārdoto uzņēmumu obligāciju vērtību;
 - c) šajā gadā uzceltās mājas, kuru pārdos nākošajā gadā, vērtību;**
 - d) šajā gadā saņemtos subsīdiju maksājumus par pagājušo gadu.
19. Kā Darba likums reglamentē darbu skolēniem, kas sasnieguši 13 gadu vecumu?
 - a) šā vecuma skolēni vispār nedrīkst strādāt;
 - b) šā vecuma skolēni drīkst strādāt brīvlaikā;
 - c) drīkst strādāt ne vairāk par 2 stundām dienā, bet ne vairāk par 10 stundām nedēļā mācību laikā;**
 - d) drīkst strādāt ne vairāk par 2 stundām dienā, bet ne vairāk par 10 stundām nedēļā brīvlaikā.
20. Kādas divas galvenās sastāvdaļas ir valsts maksājumi bilancei?
 - a) pasīvs, aktīvs;
 - b) tekošais konts, kapitāla un finanšu konts;**
 - c) eksports, imports;
 - d) kredīts, debets.

Uzdevumi (57 punkti)

1. (10 punkti)

- (4 p) Par vienās asīs konstruētām līknēm un apzīmējumiem.
- (2 p) Piedāvātais daudzums – 400 vietas, studentu pieprasītais daudzums = $200 - (3,50 \times 40) = 60$ biļetes, iedzīvotāju ar vidējiem ienākumiem = $500 - (3,50 \times 50) = 325$, bet kopā 385 biļetes.
 $TR_0 = 3,50 \times 385 = \text{Ls } 1347,50$
- (2 p) 1. Paaugstināt biļetes cenu iedzīvotājiem ar vidējiem ienākumiem līdz Ls 5,00.
2. Samazināt biļetes cenu studentiem līdz Ls 2,50
- (2 p) $TR_1 = (250 \times 5) + (100 \times 2,50) = \text{Ls } 1500$. Pieaugums = $((1500 - 1347,50) : 1347,50) \times 100 = 11,3\%$

2. (5 punkti, par katru precīzu atbildi – 1 punkts)

- Apgrozāmie līdzekļi ir likvīdāki par pamatlīdzekļiem.
- Uzņēmuma bruto (apgrozījuma, komerciālā) rentabilitāte ir 20%.
- Pašu kapitāla rentabilitāte gada laikā palielinājās no 20% līdz 30%.
- Uzņēmumam izdevīgi ražot vēl vienu preces vienību, ja galējie ieņēmumi būs lielāki par galējām izmaksām ($MR > MC$).
- Cerams, ka 2014. gadā būs bezdeficīta budžets (sabalansēts, līdzsvarots)/izdosies līdzsvarot budžetu.

3. (6 punkti) (pa vienam punktam – a, b; pa diviem punktiem – c, d)

- Bezdarbu, ko veido frikcionālais, strukturālais (sezonālais) bezdarbs/ bezdarbs, kad nav cikliskā bezdarba/ pieprasītais darba daudzums ir vienāds ar piedāvāto darba daudzumu, kad ir pilnīga nodarbinātība.
- 5%.
- Cēloņi: palielinās iedzīvotāju labklājība, kā rezultātā pieaug cikliskais bezdarbs; būtiski mainās ražošanas struktūra – pieaug strukturālais bezdarbs; pieaug izglītības līmenis – darba meklētāju ambīcijas, īpaši prasības par augstāku darba samaksu; palielinās uzkrājumi – var atļauties dzīvot bez algota darba; uzlabojas sociālās aizsardzības līmenis – bezdarbnieku pabalsti, **un citi**
- Cēloņi: būtiski mainās ražošanas struktūra (pāreja no ražošanas PSRS tirgum uz vietējo un Rietumu); strukturālais bezdarbs aug, jo būtiski mainās pieprasīto profesiju saraksts, pieprasītās prasmes IT, svešvalodas; uzlabojas materiālā labklājība **un citi**

4. (9 punkti) (pa vienam punktam – a, b, f; pa diviem punktiem – c, d, e)

- Tirgus līdzsvara cena: Ls 90;
- Uzvalku cena pasaules tirgū: Ls 60;
- Cēloņi: ražīgākas tehnoloģijas un tehnoloģiskā disciplīna; augstāks darba ražīgums, augstāka strādājošo kvalifikācija un motivācija, zemāka darba samaksa, kvalitatīvākas izejvielas, ekonomija no liela ražošanas apjoma **un citi**;
- Imports = $(90\,000 - 20\,000) \times 60 = 4\,200\,000 = \text{Ls } 4,2$ milj. Atbilde var atšķirties atkarībā no noteiktajiem pieprasītā un piedāvātā daudzuma rādītājiem;
- Muitas nodokļa ieņēmumi = $(70\,000 - 30\,000) \times 15 = \text{Ls } 600\,000$;
- Iekrāsoti trijstūri "zem" pieprasījuma un piedāvājuma līknēm. Zaudētāji ir patērētāji, jo samazinās patērētāju ieguvums.

5. (8 punkti) (pa vienam punktam par – a, b, ; pa diviem par – c, d, e)

- a) Ls 3 miljoni
 b) $3 \text{ milj.} \times 1,50 = \text{Ls } 4,5 \text{ milj.}$
 c) $((600000 \times 0,85 \times 0,40) : 3000000) \times 10000 = \text{Ls } 680$
 d) $\text{Ienesīgums} = (0,068 : 1,32) \times 100 = 5,15\%$
 e) $\text{Maksimālā cena} = 0,068 : 0,02 = \text{Ls } 3,4$

6. (6 punkti) (pa vienam punktam par katru pareizu ierakstu katrā rindā 2. + 3. ailē un par katru - 6.ailē)

Preces	Pieprasījuma (cenas) elastības koeficients	Ienākumi un pieprasītā daudzuma sakarība	
		Ienākumi	Pieprasītais daudzums
A	-0,50 N ; NEL	Pieaug par 10%	Pieaug par 5% PN
B	0,50 AN; NEL	Pieaug par 10%	Samazinās par 5% M
C	-1,5 N; EL	Pieaug par 10%	Pieaug par 15% L

7. (7 punkti) (pa vienam punktam par pareizām atbildēm uz – a, c, d, e; par b – 3 punkti)

Q	TU _A	TU _B	TU _C	MU _A	MU _B	MU _C	MU _A /P _A	MU _B /P _B	MU _C /P _C
0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
1	25	18	4	25	18	4	5	6	4
2	45	30	7	20	12	3	4	4	3
3	60	36	9	15	6	2	3	2	2
4	70	36	10	10	0	1	2	0	1
5	70	36	10	0	0	0	0	0	0

- a) Jānis gūtu 60 derīguma vienības.
 b) $2A + 1B + 2C$
 c) $TU_{\text{max}} = 45 + 18 + 7 = 70$ derīguma vienības
 d) $M = (4 \times 5) + (3 \times 3) + (4 \times 1) = \text{Ls } 33.$
 e) $\text{Ls } 15 : 10 = \text{Ls } 1,50$

8. (6 punkti) (pa punktam par pareizu cēloni, rezultātu un 4 punkti par loģisku seku ķēdīti.)

Cēloņi: obligāto rezervju normas samazināšana/refinansēšanas likmes samazināšana/valūtas vai vērtspapīru pirkšana atklātajā tirgū.

Sekas – atbilstoši izvēlētajam stimulējošas monetārās politikas instrumentam.

Rezultāts – ekonomikas izaugsmes tempa palielināšanās; reālā IKP pieaugums. Var būt arī citi mērāmi rezultāti, piemēram, nodarbinātības līmenis.

Spēles „Lēnāk brauksi, tālāk tiksī” analīze (17 punkti)

Vērtēšana:

1) spēles rezultāti - 4 punkti (1 punkts – par mērķa aprakstu, 3 punkti – spēles rezultāts)

Aprakstiet, lūdzu, optimālo braukšanas ātrumu, atbilstoši izvēlētajai stratēģijai un pierādiet to ar aprēķiniem.

1. Kādus lēmumus svarīgi pieņemt pirms braukšanas? (3 punkti)

a) *izlēmēt par galveno balvu un konkurentiem (braukt atpūšoties vai nē); 1 p.*

b) *saplānot braukšanas stundas; 1 p.*

c) *ātruma izdevīgums (peļņas un riska attiecības); 1p*

2. Kāds varētu būt **vidējais visizdevīgākais braukšanas ātrums**, ņemot vērā, ka iespējamo soda naudu vienā stundā (SOvid) var aprēķināt pēc formulas:

$SOvid = p * x$ (kur p – varbūtība, ka policists apturēs mašīnu par ātruma pārsniegšanu; x- soda nauda).

Izmantojiet tabulu, kura dota spēles veidlapā un pierādiet ar aprēķiniem. (6 punkti).

Viens no plānojuma variantiem:

Ātrums Km/h	Plānotais stundu skaits ceļā		Iespējamie ienākumi	Iespējamā soda nauda	Iespējamā peļņa	Plus Liela balva (1428,6)
60	16	16	10000	0	10000	
70	14+ 2st. =16	16	10000	83,33	9916,67	
80	12 +2 st. *=14	13	12000	800	11200,00	
90	10(90 km)+1 (60 km) +1 st.=12	12	14000	2000	12000,00	
100	9(100km)+1(60km)+1st.=11	11	15000	2700	12300,00	
110	8(110)+1(80)+1 ST.=10	10	16000	5400,00	10600,00	12028,00
120	8*120+1 st.=9	9	17000	8000	9000,00	10428,00
130	7*130+1st*60+1st.	9	17000	9800	7200,00	8628,00

*- atpūtas stundu skaits ceļā

KRITĒRIJS : *Izrēķināta vidējā peļņa vismaz 6 ātruma variantiem (4 punkti, 0,5 punkta par katru pareizo atbildi), noteikts optimālais braukšanas ātrums , izdarīts secinājums(2 PUNKTI).*

3. Vai Latvijai ir izdevīgi attīstīt pārvadājuma pakalpojumus? (1 punkts) Cik daudz % no IKP, pēc Jūsu domām, varētu sastādīt pārvadājuma nozares devums Latvijas ekonomikai? (1 punkts atbildes precizitāte +- 20 %). Kādas nozares Latvijā attīstās visstraujāk pēdējos 4 gadus (2 punkti)? (Kopā :4 punkti).